

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი

სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

პოლიტიკის მეცნიერების სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამა

ხელნაწერის უფლებით

ოთარ სომხიშვილი

ლობიზმის როლი სადაზვერვო საქმიანობაში

პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორის აკადემიური ხარისხის

მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაციის

ავტორეფერატი

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი

თბილისი, 0141, საქართველო 2024

სამეცნიერო ნაშრომი შესრულებულია კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პოლიტიკის მეცნიერებების სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამაზე.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

დავით კუხალაშვილი ისტორიის დოქტორი, პროფესიული უსაფრთხოების დოქტორი, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

ოფიციალური რეცენზენტები:

თამარ კიკნაძე - პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი;

ნოშრევან ოქროპირიძე - საერთაშორისო ურთიერთობების დოქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი.

ოფიციალური ექსპერტები:

ლევან ნიკოლეიშვილი - პროფესორი, პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორი.

მაია კაპანაძე - ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი. კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2024 წლის 18 დეკემბერს 15:00 საათზე, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პოლიტიკის მეცნიერებების სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: 0141, თბილისი, ჩარგლის ქუჩა N73, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის კორპუსი N1, აუდიტორია N305

დისერტაციის სრული ტექსტის გაცნობა შესაძლებელია კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში.

სამეცნიერო საბჭოს მდივანი: ქეთევან შოშიაშვილი - ისტორიის დოქტორი, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

საკვლევი თემის აქტუალობა და პრობლემის წინაპირობა

სახელმწიფოთა ურთიერთობები ადრეული პერიოდიდან გამოირჩეოდა კომპლექსურობით, რაც გამოიხატებოდა განსხვავებულ პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სამხედრო ინტერესებში. ინტერესთა ჭიდილი ემსახურებოდა რეგიონსა თუ საერთაშორისო არენაზე დომინაციის მოპოვება-შენარჩუნებას, რაც თავისთავად გულისხმობდა მყარი ეროვნული უსაფრთხოების სისტემის უზრუნველყოფას. განვითარების მიუხედავად ზემოაღნიშნული კუთხით ვითარება დღემდე უცვლელია. თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობების სუბიექტებისთვის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა გადაუჭრელ ამოცანად რჩება. აღნიშნულ დილემასთან გამკლავების პროცესში, სახელმწიფოები საკუთარი უსაფრთხოების გასამყარებლად, მიმართავენ ნებისმიერ ხერხსა და საშუალებას, რომელიც ხელს შეუწყობს საერთაშორისო ასპარეზზე დომინანტის როლის მოპოვება-შენარჩუნებას. ამ მიზნის მისაღწევად სახელმწიფოები, სტრატეგიული პარტნიორობის მიუხედავად დღესაც აქტიურად იყენებენ სადაზვერვო საქმიანობას, რომლის წარმატებით განხორციელება გულისხმობს ეროვნული უსაფრთხოების დაცვას და სხვა სახელმწიფოზე დომინანტობას.

სადაზვერვო საქმიანობა წარმოადგენს განსხვავებულ, ურთიერთმოქმედ ელემენტთა ერთობას. ამ ელემენტებიდან განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს ლობიზმი. საკუთარი მიზნებისა და ამოცანების გადასაწყვეტად სახელმწიფოები სადაზვერვო საქმიანობის საფარქვეშ აქტიურად იყენებენ მას. შესაბამისად, სახელმწიფოთა ურთიერთობების ორგანიზების პროცესში, სადაზვერვო - ლობისტური საქმიანობის მეცნიერული შესწავლა განსაკუთრებულ აქტუალობას იძენს.

საკვლევი თემას აქტუალურს ხიდის ის ფაქტიც, რომ სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმი, თანამედროვე ეროვნული უსაფრთხოების სისტემებისთვის

ახალ გამოწვევას წარმოადგენს, რომელიც ქართული სამეცნიერო სივრცისთვის პრაქტიკულად შეუსწავლელი ფენომენია. ამასთან ერთად, ქართულ სპეცსამსახურებში შეინიშნება გარკვეული ნაკლოვანებები სადაზვერვო ლობიზმის მიმართულებით, რასაც საფრთხეებისადმი ბრძოლის უუნარობამდე მივყავართ. აღნიშნული მოსაზრება არა ერთხელ იქნა გაჟღერებული ექსპერტებთან ნახევრად სტრუქტურირებული, ჩადრმავებული ინტერვიუს პროცესში. შესაბამისად, წინამდებარე კვლევა ქართული სამეცნიერო სივრცისთვის, საკუთარი აქტუალურობით წარმოადგენს ახალ შენაძენს. მას თეორიული და პრაქტიკული ღირებულებით წვლილი შეაქვს საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პროცესში.

კვლევის მიზნები და ამოცანები

კვლევის მიზანია:

- სადაზვერვო საქმიანობაში ლობიზმის როლის განსაზღვრა.

კვლევის ამოცანებია:

- ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პროცესში, სადაზვერვო საქმიანობის მნიშვნელობის განსაზღვრა;
- სადაზვერვო საქმიანობის ელემენტების შეისწავლა, თუ რა როლს თამაშობენ ისინი, ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პროცესში;
- ლობიზმის თავსებადობის დადგენა სადაზვერვო საქმიანობის მიმართულებებთან;
- ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პროცესში, სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის როლის გამოკვეთა;
- ქვეყნებს შორის ურთიერთობებში, სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის ზემოქმედებით გამოწვეული, დამაზიანებელი შედეგების შესწავლა და საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების წინაშე არსებული საფრთხეებთან მსგავსებების დადგენა.

საკვლევი კითხვები

1. რა როლს თამაშობს სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმი ეროვნულ უსაფრთხოებაში ?
2. ქვეყნებს შორის ურთიერთობებში როგორი გარემოებები აიძულებს სახელმწიფოებს ერთმანეთის წინააღმდეგ გამოიყენონ სადაზვერვო საქმიანობა ?
3. რა სახის ქმედებები შეგვიძლია მივიჩნიოთ მნიშვნელოვნად, სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის დამაზიანებელი შედეგების თავიდან ასარიდებლად ?

საკვლევი თემის ჰიპოთეზა

ოპონენტი სახელმწიფოები ისევე, როგორც სტრატეგიული პარტნიორები ერთმანეთის წინააღმდეგ იყენებენ სადაზვერვო საქმიანობას, რომელშიც აქტიურ როლს თამაშობს სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმი.

ლობიზმით მანიპულირება დაზვერვის სამიზნე სახელმწიფოს სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო საქმიანობას ქმედითუუნაროს ხდის, ეს კი სახელმწიფო ინსტიტუტების ჩამოშლისა და კონსტიტუციური წყობილების ძალადობრივ რღვევის უწყობს ხელს.

სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმით შესაძლებელია უცხო ქვეყნების სადაზვერვო აქტივობის პრევენცია.

კვლევის საგანი და ობიექტი

კვლევის საგანს - ლობიზმის თავისებურებების მეცნიერული ანალიზი.

კვლევის ობიექტი - სადაზვერვო საქმიანობაში ლობიზმის როლის განსაზღვრა.

კვლევის თეორიული საფუძვლები

სადისერტაციო ნაშრომს საფუძვლად უდევს ქვემოთ წარმოდგენილი თეორიები, რომელთა გამოყენებამ მნიშვნელოვნად გაამდიდრა ნაშრომის თეორიული ბაზა. ნაშრომში წარმოდგენილია შემდეგი თეორიები:

- **პოლიტიკური რეალიზმი¹** - ნიკოლო მაკიაველისა და თომას ჰობსის შეხედულებები საერთაშორისო ურთიერთობებში ძალაუფლების, მოპოვება-განზოგადების პარადოქსულ ხასიათთან დაკავშირებით.
- **ომის თეორია (ხელოვნება)²** – სუნ ძის შეხედულებები ომის ხელოვნების შესახებ. ომი, როგორც ძალაუფლებისა და მმართველობის შენარჩუნების ერთ-ერთი საშუალება. სადაზვერვო აქტივობების მნიშვნელობა, როგორც საომარი მოქმედებების, ისე მშვიდობიანობის დროს.
- **რბილი ძალის თეორია³** - ჯოზეფ ნაის განსაზღვრებები რბილი ძალის პოლიტიკის შესახებ. ლობიზმი, როგორც რბილი ძალის პოლიტიკის შემადგენელი კომპონენტი.
- **კოპენჰაგენის სკოლა („Copenhagen school of security studies“)⁴** - ბარი ბუზანის თეორია „სექიურითიზაცია – „securitization“-ის შესახებ. მისი მოსაზრებები საერთაშორისო ურთიერთობების პარადოქსულობასთან დაკავშირებით.
- **სადაზვერვო საქმიანობის ფუნდამენტური კრედო („The Life and Legacy of the Influential KGB Informant Who Defected to the West“)⁵** - თომას დევიდ შუმანი: (იგივე იური ბეზმენოვი) სადაზვერვო საქმიანობის პრაქტიკული

¹ „ნიკოლო მაკიაველი - მთავარი“, მთარგმნელი: ბრეგვაძე ბ., ვანგოგენი, 2016.

- თომას ჰობსი - „ლევიათანი“, მთარგმნელი: მგზავრიძე ი., თბილისი, 2011.

² სუნ ძი „ომის ხელოვნება“ მთარგმნელი: აბულაშვილი ი., გამომცემლობა: წიგნები ბათუმში, 2019.

³ Joseph S. Nye , „Soft Power“, New York, 2003.

⁴ Buzan B., Waever O., J. de Wilde, “ Securitization: A New Framework for Analysis” Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998.

⁵ Bezmenov Y. „The Life and Legacy of the Influential KGB Informant Who Defected to the West“, Charles River Editors, Kindle Edition, 2020.

მეთოდოლოგიის ფორმულა (1. საზოგადოების დემორალიზაცია, 2. საზოგადოების დესტაბილიზაცია, 3. კრიზისი 4. ნორმალიზაცია, სხვა სიტყვებით, რომ ვთქვათ გარდამავალი პერიოდი.), რომელიც სახელმწიფოთა ეროვნული უსაფრთხოების სისტემებთან მიმართებაში ატარებს ზოგად ხასიათს.

სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვა

კვლევის პროცესში გამოყენებული იქნა შემდეგი სამეცნიერო ნაშრომები: სუნ ძის - „ომის ხელოვნება“, ნიკოლო მაკიაველის - „მთავარი“, თომას ჰობსის - „ლევიათანი“, ბარი ბუზანის - „სექიურითიზაცია: ანალიზის ახალი ჩარჩო“ („Securitization: A New Framework for Analysis“), ჯოზეფ ნაის - რბილი ძალა, (Joseph S. Nye , „Soft Power“), თომას დევიდ შუმანის (იგივე იური ბეზმენოვი) - „დასავლეთში გადასული კგბ-ს გავლენიანი ინფორმატორის ცხოვრება და მემკვიდრეობა“ („The Life and Legacy of the Influential KGB Informant Who Defected to the West“), დავით კუხალაშვილის - „კონტრდაზვერვითი საქმიანობის როლი ეროვნული უსაფრთხოებასა და საერთაშორისო ურთიერთობებში“, თენგიზ ენდელაძის - „სადაზვერვო საქმიანობის არსი და სახეობები“, ბესიკ ალადაშვილის - „ეკონომიკური უსაფრთხოება“.

რთულია არ დაეთანხმო სუნ ძის, რომელიც საკუთარ წიგნში „ომის ხელოვნება“, ხაზს უსვამს, რომ მოწინააღმდეგისა თუ მოკავშირის დასამარცხებლად აუცილებელ პირობას წარმოადგენს, რამდენიმე კომპონენტის ერთად გამოყენება, ესენია:

- წინმსწრები ინფორმაციის ფლობა;
- ამომწურავი ინფორმაციის ფლობა;
- მოვლენების განჭვრეტის უნარი;

⁶ სუნ ძი „ომის ხელოვნება“ მთარგმნელი: აბულაშვილი ი., გამომცემლობა: წიგნები ბათუმში, 2019.

ეს უკანასკნელი, თანხვედრაში მოდის თანამედროვე ავტორების შეხედულებებთან. მათი მოსაზრებით სადაზვერვო საქმიანობის მიზანია მოწინააღმდეგის შესაძლებლობების, მიზნებისა და განზრახვების შესახებ სრულყოფილებით (ამომწურავი), დროულობითა (წინმსწრები) და ანალიტიკურად (განჭვრეტის) დამუშავებული ინფორმაციის მიწოდება ხელისუფლებისათვის. აღნიშნულ მოსაზრებას ამყარებს ნიკოლო მაკიაველის შეხედულებები ძალაუფლების შენარჩუნების გზებთან დაკავშირებით.

ნიკოლო მაკიაველი საკუთარ წიგნში, „მთავარი“⁷ ძალაუფლების შენარჩუნების ყველაზე ეფექტურ საშუალებად ომის ფენომენს მიიჩნევს და მას უძველეს ხელოვნებად მოიხსენიებს, „მთავარი მშვიდობიანობისას უფრო მეტ დროს უნდა უთმობდეს მასზე ფიქრს, ვიდრე ომის ჟამს“, მაკიაველის თქმით, ლიდერი მუდმივად უნდა იყოს საომარი ხელოვნების შესწავლის მოწოდების სიმაღლეზე და სწავლობდეს სხვა ლიდერების შეცდომებს, რათა თავადაც არ დაუშვას ისინი. ავტორის მსჯელობის გათვალისწინებით დომინანტი სახელმწიფოები მუდმივად არიან ომის მოლოდინში. მაგრამ, თუკი ეს ასე არ ხდება, იწყება სახელმწიფოს დაშლა შიგნიდან. საფრთხეებთან გასამკლავებლად და ბრძოლისუნარიანობის უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანია მყარი საინფორმაციო აპარატის შენარჩუნება. ამ მსჯელობაზე დაყრდნობით შეიძლება ითქვას, რომ დაზვერვის როლი საბრძოლო მოქმედებების წარმატებაში უმნიშვნელოვანესი იყო ოდითგანვე.

მაკიაველის იდეები განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს, როდესაც მას ვაძარებთ სხვა ავტორებს და მათ ნაშრომებს. მაგალითად, თომას ჰობსი ნაშრომი „ლევიათანი“⁸,-ში საუბრობს ბუნებრივი მდგომარეობის იდეაზე, სადაც ყველა ერთმანეთის წინააღმდეგ არის განწყობილი, ანუ ომი ყველას წინააღმდეგ. სწორედ, რომ ასეთ ბუნებრივ მდგომარეობაში უნდა განვიხილოთ

⁷ „ნიკოლო მაკიაველი - მთავარი“, მთარგმნელი: ბრეგვაძე ბ., ვანგოგენი, 2016.

⁸ თომას ჰობსი - „ლევიათანი“, მთარგმნელი: მგზავრიძე ი., თბილისი, 2011.

სახელმწიფოები დღესაც, რადგან სახელმწიფოთა ურთიერთობები გამოირჩევა ანარქიული ხასიათით. რამდენადაც უცნაურად არ უნდა ჟღერდეს, სახელმწიფოები საკუთარი კეთილდღეობისთვის, მუდმივად იყენებენ სადაზვერვო საქმიანობას და არ აქვს მნიშვნელობა ისინი, არიან ოპონენტი სახელმწიფოები თუ სტრატეგიული პარტნიორები.

თანამედროვე სახელმწიფოთა ურთიერთობებზე საუბრისას, საინტერესო იქნება ბარი ბუზანი წიგნის („Security: A New Framework for Analysis“)⁹ მიმოხილვა. იგი, ზემოაღწერილ მოვლენას საერთაშორისო ურთიერთობების პარადოქსულ ხასიათით ხსნის, სადაც ერთი მხრივ სახელმწიფო წარმოადგენს განვითარებულ სუბსტანციას, რომლის მიზანია უზრუნველყოფს ინდივიდის უსაფრთხოება, განავითაროს კოლექტიური უსაფრთხოება და შეინარჩუნოს მსოფლიო წესრიგი. ხოლო, მეორე მხრივ, საერთაშორისო ასპარეზზე სახელმწიფოები იზიარებენ ძალაუფლების დომინაციის ფენომენს, რაშიც რთულია ავტორს არ დაეთანხმო. მიმდინარე პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამხედრო პროცესების ანალიზი ადასტურებს, რომ თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობები ატარებს ანარქიულ ხასიათს. სახელმწიფოები საკუთარი დომინანტობისთვის მიმართავენ ნებისმიერ საშუალებას. თუკი გავითვალისწინებთ ბარი ბუზენის ხედვას „სახელმწიფოს სექიურითიზაციის“ შესახებ, შეიძლება ითქვას, რომ აღნიშნული პროცესი ჰგავს თომას ჰობსის მიერ აღწერილ „ბუნებრივ მდგომარეობას“ სადაც, თვითგადარჩენისთვის ყველა ერთმანეთის წინააღმდეგ იყენებს ძალის ფაქტორს.

საერთაშორისო ურთიერთობებში ძალის ფაქტორზე საუბრისას, მნიშვნელოვანია ჯოზეფ ნაის შეხედულებების მიმოხილვა. ავტორი საკუთარ წიგნში „რბილი ძალა“¹⁰, ხაზგასმით აფიქსირებს, რომ თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობები ბევრად უფრო კომპლექსური გახადა გლობალიზაციის პროცესმა. შესაბამისად, განვითარებული სახელმწიფოები

⁹ Buzan B., Waever O., J. de Wilde, “Securitization: A New Framework for Analysis” Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998.

¹⁰ Joseph S. Nye , „Soft Power“, New York, 2003.

ზეგავლენის, ზემოქმედებისა თუ იძულებისთვის იყენებენ ისეთ საშუალებებს, რომელიც გამორიცხავს პირდაპირი, სამხედრო ძალის გამოყენებას, ანუ სახელმწიფოები უპირატესობას ანიჭებენ რბილი ძალის პოლიტიკას. მაგალითად, პოლიტიკურ-ეკონომიკური ბერკეტების გამოყენება, ინტერესთა ჯგუფების შექმნა და მათი მიერ ინტერესთა ლობირებას, ეს უკანასკნელი კი საკვლევი თემის მთავარ ობიექტს წარმოადგენს. შესაბამისად, ჯოზეფ ნაის მსჯელობა, რბილი ძალის პოლიტიკის საფარქვეშ ლობიზმის გამოყენებასთან დაკავშირებით, მნიშვნელოვნად ამდიდრებს ნაშრომის თეორიულ ბაზას.

ჯოზეფ ნაის შეხედულებებთან თანხვედრაში მოდის თომას დევიდ შუმანის (იგივე იური ბეზმენოვი) სამეცნიერო ნაშრომი („The Life and Legacy of the Influential KGB Informant Who Defected to the West“)¹¹ სადაზვერვო საქმიანობის ფუნდამენტურ პრინციპებთან (1.საზოგადოების დემორალიზაცია, 2.საზოგადოების დესტაბილიზაცია, 3.კრიზისი 4.ნორმალიზაცია, სხვა სიტყვებით, რომ ვთქვათ გარდამავალი პერიოდი) დაკავშირებით. როგორ ერთი, ისე მეორე ავტორი თანხმდება, რომ თანამედროვე გლობალიზაციის პირობებში, სახელმწიფოებმა საკუთარი მიზნების განსახორციელებლად აქტიურად დაიწყეს რბილი ძალის გამოყენება. რბილი ძალის პოლიტიკის ერთ-ერთ მიმართულებას კი, ლობიზმი წარმოადგენს. მაშასადამე შეიძლება ითქვას, რომ ლობიზმს გააჩნია სადაზვერვო მოწყვლადობა.

საერთაშორისო ურთიერთობებში სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო საქმიანობის ასპექტებს არაერთი ექსპერტი შეეხო. ისინი განსხვავებულად აფასებენ ამ საქმიანობას და მის როლს ეროვნულ უსაფრთხოებაში. მიუხედავად საკითხის კომპლექსურობისა, ნაშრომში წარმოდგენილია სხვადასხვა ექსპერტის პოზიცია. განვიხილავთ სამი ავტორის - დავით კუხალაშვილის, თენგიზ ენდელაძისა და ბესიკ ალადაშვილის პოზიციებს სადაზვერვო და ლობისტურ საქმიანობასთან მიმართებაში.

¹¹ Bezmenov Y. „The Life and Legacy of the Influential KGB Informant Who Defected to the West“, Charles River Editors, Kindle Edition, 2020.

მაგალითად, თენგიზ ენდელაძე საკუთარ მონოგრაფიაში („სადაზვერვო საქმიანობის არსი და სახეობები“)¹², წერს, რომ სადაზვერვო საქმიანობას, სახელმწიფოები ჯერ კიდევ ჩვენს წელთაღრიცხვამდე ახორციელებდნენ, რომლის მიზანი მოწინააღმდეგე სახელმწიფოს დასუსტება და მასზე კონტროლის მოპოვება იყო. წარმატებულ სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო საქმიანობაზე იყო დამყარებული სახელმწიფოს ეროვნული უსაფრთხოება და საერთაშორისო ასპარეზზე ჰეგემონის სტატუსის შენარჩუნება, რომელშიც საკუთარ როლს თამაშობდა ინტერესთა ჯგუფების ჩამოყალიბება და მათი გამოყენება მზვერავი სახელმწიფოს სასარგებლოდ. ავტორის განმარტებით განსხვავებული სიტუაცია არც დღესაა. სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო საქმიანობის საფარქვეშ დღესაც აქტიურად გამოიყენება ლობიზმი¹³

რაც შეეხება დავით კუხალაშვილს, იგი საკუთარ წიგნში („კონტრდაზვერვითი საქმიანობის როლი ეროვნული უსაფრთხოებასა და საერთაშორისო ურთიერთობებში“)¹⁴, რომ თანამედროვე გეოპოლიტიკური ვითარება ხასიათდება პოლიტიკურ, სოციალურ-ეკონომიკურ, სამხედრო, სამეცნიერო-ტექნიკურ ხასიათის გამოწვევებით, რაც საბოლოო ჯამში ეროვნული უსაფრთხოების მდგომარეობაზე აისახება. დავით კუხალაშვილის აზრით, ყველა ეპოქაში სახელმწიფოები ნებისმიერ საშუალებას იყენებდნენ საკუთარი ეროვნული უსაფრთხოების გასამყარებლად. ამ მიმართულებით განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევდა და იქცევს სადაზვერვო ლობიზმი.

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით ბესიკ ალადაშვილის პოზიცია დაფიქსირებულია მისივე წიგნში „ეკონომიკური უსაფრთხოება“¹⁵, სადაც იგი წერს, რომ ისტორიულად სახელმწიფოს შექმნა საზოგადოებისა და პიროვნების

¹² ენდელაძე თ. „სადაზვერვო საქმიანობის არსი და სახეობები“, თბილისი 2021.

¹³ ენდელაძე თ. „სადაზვერვო საქმიანობის არსი და სახეობები“, თბილისი 2021.

¹⁴ კუხალაშვილი დ. „კონტრდაზვერვითი საქმიანობის როლი ეროვნული უსაფრთხოებასა და საერთაშორისო ურთიერთობებში“, საგამომცემლო სახლი, თბილისი 2021.

¹⁵ ალადაშვილი ბ. „ეკონომიკური უსაფრთხოება თეორია მეთოდოლოგია პრაქტიკა“, თბილისი 2011.

უსაფრთხოების დაცვას უკავშირდება. საფრთხეების ერთობლივმა გამკლავებამ წარმოქმნა სახელმწიფოს ეროვნული უსაფრთხოება, რომელიც პიროვნებისა და საზოგადოების ინტერესებს დღემდე იცავს გარე, თუ შიდა საფრთხეებისგან. ავტორი მიიჩნევს, რომ ეროვნული უსაფრთხოების წინაშე არსებულ გამოწვევებთან გამკლავებამ, განავითარა სახელმწიფოთა ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველმყოფი ინსტრუმენტები, რომლის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებას სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო საქმიანობა წარმოადგენს.

ავტორთა პოზიციების გათვალისწინებით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებში რბილი ძალის ფაქტორი პრაგმატულ დოგმად იქცა, რომელიც გულისხმობს მიზნის მიღწევას, მიზიდვის და არა ძალდატანების საშუალებით. თანამედროვე საერთაშორისო პოლიტიკის გათვალისწინებით რთულია არ დაეთანხმო ავტორთა შეხედულებებს, განსაკუთრებით კი მაშინ, როდესაც საქმე ეხება გავლენის სფეროებსა და ინტერესთა ჯგუფებს, ისინი დღესდღეობით სადაზვერვო ლობისტური საქმიანობის მნიშვნელოვან სუბიექტებს წარმოადგენენ.

კვლევის მეთოდები

ნაშრომში გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის,¹⁶ რამდენიმე აპრობირებული მეთოდი:

- ისტორიულ-აღწერილობითი;
- შედარებითი ანალიზი;
- კონტენტ-ანალიზი;
- სიტუაციის ანალიზი (Case Study);
- კრიტიკული ანალიზი;

¹⁶ ნაჩხაისი ჩ. „კვლევის მეთოდები სოციალურ მეცნიერებებში“, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი 2009, გვ. 12-14.

- ნახევრად სტრუქტურირებული ჩაღრმავებული ინტერვიუ ექსპერტებთან.

თითოეული მათგანის გამოყენება კვლევის პროცესს მნიშვნელოვნად დაეხმარა, რათა მომხდარიყო საკვლევი საკითხის სიღრმისეული შესწავლა. მაგალითად, ისტორიულ აღწერილობითი მეთოდის გამოყენებით შესაძლებელი გახდა სადაზვერვო საქმიანობისა და ლობიზმის ისტორიული საფუძვლების შესწავლა, ხოლო შედარებითი ანალიზის საშუალებით მოხდა ამ ცვლადების მაკავშირებლების დადგენა, რაც სადისერტაციო ნაშრომისთვის იყო ერთ-ერთი მიღწევა.

შემთხვევის ანალიზის (Case Study) გამოყენებით შესაძლებელი გახდა სხვადასხვა, ქეისების გაანალიზება და მათგან სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმისთვის დამახასიათებელი ნიშან - თვისებათა განსაზღვრა, რომელიც კვლევის პროცესს დაეხმარა საფრთხეების / პოტენციური საფრთხეების იდენტიფიცირებაში.

ექსპერტებთან ნახევრად სტრუქტურირებული ჩაღრმავებული ინტერვიუს ჩატარებამ უზრუნველყო ნაშრომის, როგორც თეორიული ისე პრაქტიკული ღირებულების გაზრდა.

პრაქტიკული გამოცდილების მქონე ადამიანების მიერ, საკუთარი გამოცდილების გაზიარებამ განსხვავებული მხრიდან დაგვანახა ბევრი პრობლემა და გამოწვევა, რომელიც თან ახლავს სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმს. ხოლო, კრიტიკული ანალიზის ჭრილში ქართული სპეცსამსახურების საქმიანობის განხილვით შესაძლებელი გახდა სპეცსამსახურებში არსებული ნაკლოვანებების გამოვლენა. შესაბამისად, საკვლევი საკითხის კომპლექსურობიდან გამომდინარე, შერჩეული კვლევის მეთოდების გამოყენებამ სადაზვერვო ხასიათი ლობიზმის სიღრმისეული შესწავლა განაპირობა.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე

ქართული სამეცნიერო სივრცე, საკვლევო საკითხის კუთხით განიცდის ლიტერატურულ შიმშილს, ამ მიმართულებით ფაქტობრივად არ არსებობს არცერთი სამეცნიერო ნაშრომი, თუ არ ჩავთვლით რამდენიმე სტატიას. შესაბამისად, საკითხის შესწავლის შემდეგ, ქართულ სამეცნიერო სივრცეში შეიქმნება სადისერტაციო და მონოგრაფიული ნაშრომი სადაზვერვო საქმიანობაში ლობიზმის გამოყენების შესახებ. ნაშრომის მეცნიერული სიახლეს წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ ქართულ სამეცნიერო სივრცეში პირველად განხორციელდა სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის მეცნიერული შესწავლა.

ამასთან ერთად ქართულ სამეცნიერო სივრცეში, პირველად იგეგმება უცხო სახელმწიფოების მიერ წარმატებით განხორციელებული სადაზვერვო ხასიათის ლობისტური აქტივობის მაიდენტიფიცირებელი კლასიფიკატორის შექმნა, რომელიც მნიშვნელოვანი იქნება, როგორც სპეცსამსახურებისთვის ასევე, გადაწყვეტილების მიმღები ჯგუფებისთვის.

ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა.

ნაშრომის შედეგობრივი ანალიზი ემსახურება კლასიფიკატორის შექმნას, რომელიც ზრდის ნაშრომის პრაქტიკულ ღირებულებას და მისი განზოგადებით, შესაძლებელია საფრთხეების, გამოწვევებისა და დამაზიანებელი შედეგების პროგნოზირება. შესაბამისად, ნაშრომს საკუთარი თეორიულ - პრაქტიკულ ღირებულებით წვლილი შეაქვს ეროვნულ და საერთაშორისო სამეცნიერო - საგანმანათლებლო სივრცეში.

ამასთან ერთად, ნაშრომის წაკითხვა - გააზრების შემთხვევაში საკვლევო თემით დაინტერესებულ პირებს, შესაძლებლობა ეძლევათ აიმაღლონ ცნობიერება, ხოლო მსგავსი კვლევის დროს მისი გამოყენება შესაძლებელი იქნება დამატებითი სამეცნიერო ლიტერატურის სახით. ასევე, ნაშრომი მნიშვნელოვანი

იქნება სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო საქმიანობით დაკავებული სამსახურებისათვის, მასმედიის წარმომადგენლებისათვის და ა.შ.

ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა

სადისერტაციო ნაშრომი შედგება შესავალი ნაწილისგან, სამი თავის, ათი ქვეთავის, დასკვნის, ნაშრომის შედეგებისა და ბიბლიოგრაფიისგან, რომელიც ერთიანობაში მოიცავს ერთიანობაში 178 გვერდს.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

თანამედროვე ეტაპზე მიმდინარე მოვლენების ანალიზი აჩვენებს, რომ ლობიზმი თავსებადია სადაზვერვო საქმიანობის მიმართულებებთან. შესაბამისად, ნაშრომში განსაზღვრულია სადაზვერვო საქმიანობის მიმართულებები და სადაზვერვო ლობირებისთვის მოწყვლადი ჯგუფები, რომლებიც წარმოადგენენ დაზვერვის სამიზნე სეგმენტს.

ნაშრომში პრაქტიკული მაგალითების სახით, წარმოდგენილია სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის უარყოფითი გავლენა სახელმწიფოს ეროვნულ უსაფრთხოებაზე. ხოლო, ექსპერტებთან ჩატარებული სიღრმისეული ინტერვიუ, ადასტურებს სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის შესწავლის აუცილებლობას.

ტექსტში მიმოხილულია 1918-1921 წლებში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკაში მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესები, რომელთა ორგანიზებაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა უცხო სახელმწიფოების მიერ, სადაზვერვო ინტერესების ლობირება. ამასთან ერთად, მოვლენათა პარალელიზმის კრილში შეფასებულია საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის (1918-1921) და პოსტსაბჭოთა საქართველოს წინააღმდეგ გამოყენებული სადაზვერვო მეთოდები. უნდა ითქვას, რომ აღნიშნული მეთოდოლოგია წარმატებული ვერ იქნებოდა, რომ არა, საქართველოს

სპეცსამსახურებში არსებული პრობლემები. შესაბამისად, ნაშრომის შემაჯამებელ ნაწილში არგუმენტირებულადაა წარმოდგენილი საქართველოს სპეცსამსახურებში, საკვლევი საკითხის მიმართულებით არსებული ნაკლოვანებები.

სადისერტაციო ნაშრომში განხილულია, სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის კუთხით არსებული საფრთხეები და გამოწვევები, რომელიც საქართველოსთან მიმართებაში პერმანენტულ ხასიათს ატარებს დღემდე.

დასკვნით ნაწილში წარმოდგენილია კვლევის შედეგები, რომლის ანალიზითაც განისაზღვრა კლასიფიკატორი. მისი საშუალებით შესაძლებელია საქართველოს წინაშე არსებული საფრთხეების იდენტიფიკაცია და პროგნოზირება. ასევე, რისკების თავიდან არიდების / მინიმუმამდე დაყვანის მიზნით განსაზღვრა რეკომენდაციები. ქართული სამეცნიერო სივრცისთვის, კლასიფიკატორი შინაარსობრივი დატვირთვით წარმოადგენს სიახლეს. თეორიული და პრაქტიკული ღირებულებით, მას წვლილი შეაქვს საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პროცესში.

I თავი. სადაზვერვო საქმიანობაში ლობიზმის როლის ისტორიულ - თეორიული საფუძვლები

1.1. დაზვერვისა და ლობიზმის როლი სახელმწიფოს უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პროცესში

1.2. სადაზვერვო საქმიანობის რეტროსპექტული ანალიზი

1.3. სადაზვერვო საქმიანობის და ლობიზმის კორელაციის თეორიულ კონცეპტუალური ხედვა

ნაშრომის პირველი თავი ეთმობა სადაზვერვო საქმიანობისა და ლობიზმის ისტორიულ თეორიულ საფუძვლებს. თავში განხილულია უძველესი პერიოდიდან დღემდე სადაზვერვო საქმიანობისა და ლობიზმის სინთეზის მაგალითები. ცივილიზაციების განვითარების პროცესში

სადაზვერვო ლობიზმი ფორმირდა ეროვნული და კოლექტიური უსაფრთხოების ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად, რომელთან გამკლავება გარდამავალ პერიოდში მყოფი სახელმწიფოებისთვის გადაუჭრელ ამოცანად რჩება.

პირველი თავის პირველ ქვეთავში განხილულია, დაზვერვისა და ლობიზმის როლი სახელმწიფოს ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პროცესში. თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებში მიმდინარე პროცესების ანალიზი აჩვენებს, რომ სადაზვერვო და ლობისტური საქმიანობის სინთეზმა, ანუ სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმმა ახალი შესაძლებლობების კარი გაუღო სახელმწიფოებს. მაღალგანვითარებული ქვეყნები, რომლებსაც სადაზვერვო საქმიანობის ეს მიმართულება მეცნიერულ დონეზე აქვთ აყვანილი, ნაკლები დანახარჯებით ახერხებენ სასურველი მიზნების მიღწევას და საერთაშორისო ასპარეზზე დომინირებას. მოვლენების მსგავსი სცენარით განვითარებამ, გარდამავალი პერიოდში მყოფი სახელმწიფოებისთვის სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმი, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან გამოწვევად აქცია. მისი დაბალანსება, როგორც მყარი სადაზვერვო - კონტრსადაზვერვო სამსახურების წარმატებული საქმიანობით ისე, მოქნილი საკანონმდებლო ღონისძიებებით არის შესაძლებელი.

პირველი თავის მეორე ქვეთავში განხილულია, სადაზვერვო საქმიანობის რეტროსპექტივა. კერძოდ, უძველეს ცივილიზაციებში ვხვდებით სახელმწიფოთა ურთიერთობებს, რომელიც ხასიათდებოდა სადაზვერვო საქმიანობის ნიშნებით. ეს უკანასკნელი გამოხატული იყო მოწინააღმდეგის შესაძლებლობების, განზრახვების შესახებ დროული და სრულყოფილი ინფორმაციის მოპოვების მცდელობით, რომელსაც პერმანენტული ხასიათი გააჩნდა, როგორც ომიანობის ისე, მშვიდობიანობის დროს. სანდო ინფორმაციაზე დაყრდნობით, უძველეს სახელმწიფოებს პოლიტიკურ, ეკონომიკურ თუ სამხედრო სფეროებში ლავირების შესაძლებლობა ეძლეოდათ. გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში, სადაზვერვო საქმიანობის შედეგად

მოპოვებული ინფორმაციის გათვალისწინება, საერთაშორისო ასპარეზზე თვითგადარჩენის, შემდეგ კი დომინაციის საწინდარი გახდა.

პირველი თავის მესამე ქვეთავში განსაზღვრულია, სადაზვერვო საქმიანობის და ლობიზმის კორელაციის თეორიულ კონცეპტუალური ხედვა. საუკუნეების განმავლობაში, სადაზვერვო საქმიანობის საფარქვეშ იხვეწებოდა ინფორმაციული ომის ისეთი მეთოდები როგორცაა: დეზინფორმაცია, პროპაგანდა და ლობირება. ამ მეთოდების წარმატებით გამოყენებაზე იყო დამოკიდებული საერთაშორისო ასპარეზზე ჰეგემონის სტატუსის მოპოვება - შენარჩუნება. მიუხედავად იმისა, რომ ტერმინი „ლობიზმი“ პირველად XX საუკუნეში გაჟღერდა, ლობისტური საქმიანობისა და სადაზვერვო საქმიანობის გადაკვეთის ნიშნებს ჯერ კიდევ ანტიკურ პერიოდში ვხვდებით, რაც იმაზე მიანიშნებს, რომ ლობიზმი უძველესი პერიოდიდან დღემდე ხასიათდება სადაზვერვო მოწყვლადობით.

II თავი. სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის ძირითადი მახასიათებლები (ქვეყნების შედარებითი ანალიზი)

2.1. სადაზვერვო საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები და პრაქტიკა

2.2. ლობიზმის სადაზვერვო მოწყვლადობა

2.3. სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის პრეცედენტები

მეორე თავი ეთმობა სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის ძირითად მახასიათებლებს, რომელთა განსაზღვრა განხორციელდა სხვადასხვა ქვეყნების შედარებითი ანალიზის საფუძველზე. კოლექტიური უსაფრთხოების შენარჩუნების ფონზე მაღალგანვითარებული სახელმწიფოები, ერთმანეთის წინააღმდეგ ერიდებიან პირდაპირი სამხედრო ძალის გამოყენებას, რაც დომინაციის შესანარჩუნებლად ალტერნატიული მეთოდების შემუშავებას აყენებს

დღის წესრიგში. სწორედ, ასეთ ერთ-ერთ მეთოდს წარმოადგენს სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმი.

მეორე თავის პირველ ქვეთავში მიმოხილულია, სადაზვერვო საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები და ამ დისციპლინის მუშაობის პრაქტიკა. იგი ხასიათდება პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამხედრო და სამეცნიერო-ტექნიკური პროცესებზე ზემოქმედებით, რომელიც ერთი მხრივ დამაზიანებელ ეფექტს ატარებს სამიზნე სახელმწიფოსთვის, ხოლო მეორე მხრივ დადებითი ეფექტით გამოირჩევა მზვერავი სახელმწიფოსთვის. ამასთან ერთად, ქვეთავში განხილულია სადაზვერვო მიმართულებებთან თავსებადი პრაქტიკული მაგალითები, რომელიც ამყარებს ტექსტში გამოთქმულ მოსაზრებებს.

მეორე თავის მეორე ქვეთავში განხილულია, ლობიზმის სადაზვერვო მოწყვლადობის ფენომენი, როგორც საკვლევი საკითხის ობიექტი. დღესდღეობით განვითარებული სახელმწიფოები გავლენის შესანარჩუნებლად უპირატესობას ანიჭებენ რბილი ძალის პოლიტიკას, ეს იმით აიხსნება, რომ თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობები გაცილებით კომპლექსური ხასიათისაა, ვიდრე როდისმე ყოფილა. შესაბამისად, სამხედრო ძალა პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად ნაკლებად მომგებიან ინსტრუმენტად იქცა, უპირატესობა კი რბილი ძალის პოლიტიკას მიენიჭა. იგი მანიპულირების, ზეწოლისა თუ იძულებისთვის გაცილებით ეფექტური საშუალებაა. რბილი ძალის პოლიტიკის პროდუქტია სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმი, რომელმაც ფეხი აუწყო ტექნოლოგიურ პროგრესს და სადაზვერვო საქმიანობის ერთ-ერთ მოწყვლად მიმართულებად იქცა. ერთი მხრივ სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმი ეფექტური საშუალებაა მზვერავი სახელმწიფოსთვის, რადგან მისი გამოყენება ნაკლები დანაკარგებით სასურველი მიზნების მიღწევის შესაძლებლობას იძლევა (მათ შორის საკუთარი ქვეყნის წინააღმდეგ უცხო ქვეყნების დამაზიანებელი ქმედებების ნეიტრალიზაცია/მინიმუმამდე დაყვანა), ხოლო მეორე მხრივ იგი თავსებადია სადაზვერვო საქმიანობის მიმართულებებთან (პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამხედრო, სამეცნიერო - ტექნიკური).

მეორე თავის მესამე ქვეთავში განხილულია, სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის პრეცედენტები, რომელიც ტექსტში წარმოდგენილია განსხვავებული (პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამხედრო და სამეცნიერო-ტექნიკური) შემთხვევების ანალიზის სახით, საერთაშორისო ურთიერთობებში მიმდინარე პროცესების ანალიზი მიანიშნებს, რომ სხვადასხვა რეგიონში შექმნილი არასტაბილური ვითარება მაღალი ალბათობით პროვოცირებულია დომინანტი სახელმწიფოების სპეცსამსახურების მიერ, რომლებსაც უწყვეტი პოლიტიკურ-ეკონომიკური, სამხედრო, ეთნიკური და რელიგიური ხასიათის ზემოქმედებით, შექმნილი აქვთ სადაზვერვო-ლობისტური აქტივობისათვის ხელსაყრელი ნიადაგი. მათ მიერ მართული ლობისტური ჯგუფები, ხელისუფლებებზე პოლიტიკური ზეწოლის მიზნით გამოიყენება.

III თავი. სადაზვერვო ლობიზმი და საქართველოს წინაშე არსებული საფრთხეები - გამოწვევები

3.1. სადაზვერვო ლობიზმისთვის ხელსაყრელი ვითარება საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში (1918-1921)

3.2. სადაზვერვო ლობიზმის გავლენა პოსტსაბჭოთა საქართველოს პროცესებზე და მოვლენათა პარალელიზმი საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასთან (1918-1921)

3.3. საქართველოს სპეცსამსახურების როლი სადაზვერვო ლობიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში (კრიტიკული ანალიზი)

3.4. ემპირიული კვლევა: სადაზვერვო საქმიანობაში ლობიზმის როლის შესახებ ნახევრად სტრუქტურირებული ჩაღრმავებული ინტერვიუ ექსპერტებთან.

ნაშრომის მესამე თავი ეთმობა სადაზვერვო ლობიზმის მიმართულებით საქართველოს წინაშე არსებული საფრთხეებსა და გამოწვევებს. XX საუკუნის პირველ ნახევარში, საერთაშორისო ასპარეზზე განვითარებულმა მოვლენებმა,

უდიდესი გავლენა იქონია დამოუკიდებელი საქართველოს მომავალზე. საუკუნის დასაწყისში კავკასიის რეგიონი და საქართველო იქცა იმპერიული ინტერესების გადაკვეთის წერტილად ისეთი, გლობალური აქტორებისთვის, როგორებიც იყვნენ საბჭოთა რუსეთი, ოსმალეთის, დიდი ბრიტანეთისა და გერმანიის იმპერიები. დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ, საქართველო კვლავაც რჩება უცხო სახელმწიფოთა სადაზვერვო ინტერესების გადაკვეთის წერტილად.

მესამე თავის პირველ ქვეთავში განხილულია, სადაზვერვო ლობიზმისთვის ხელსაყრელი ვითარება საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში (1918-1921). საქართველოს ისტორიის აღნიშნულ მონაკვეთში, ვხვდებით სადაზვერვო საქმიანობის ნიშნების შემცველ მაგალითებს, რომლებიც ხსენებული სახელმწიფოების მიერ, აქტიურად გამოიყენებოდა საქართველოს სახელმწიფოებრიობის წინააღმდეგ. სადაზვერვო პროპაგანდა, სადაზვერვო ლობირება, სადაზვერვო ხასიათის დეზინფორმაცია, ეს არის ის მცირე ჩამონათვალი, რითაც ხასიათდებოდა საქართველოსადმი მტრულად განწყობილი სახელმწიფოების ბრძოლის სტრატეგიული მეთოდოლოგიები. მსგავსი ტენდენციებით გამოირჩევა საქართველოს უახლესი ისტორიაც.

მესამე თავის მეორე ქვეთავში განხილულია, სადაზვერვო ლობიზმის კუთხით არსებული მოვლენათა პარალელიზმის ნიშნები საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასა (1918-1921) და პოსტსაბჭოთა საქართველოს შორის. დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ, რუსეთის ფედერაციის სპეცსამსახურების მიერ, საქართველოში პროვოცირებული, დაპირისპირება ცენტრალურ და რეგიონულ ხელისუფლებებს შორის, ეთნიკურ ნიადაგზე წარმოქმნილი კონფლიქტები, სამოქალაქო ომი, სამხედრო გადატრიალება და ეკონომიკური კრიზისი, გახდა უცხო სახელმწიფოებისთვის სადაზვერვო ზეგავლენის მოპოვებისა და ხანგრძლივი პერიოდით შენარჩუნებისთვის ხელსაყრელი ნიადაგი.

მესამე თავის მესამე ქვეთავში, კრიტიკული ანალიზის ქრილში მიმოხილულია საქართველოს სპეცსამსახურების ნაკლოვანებები სადაზვერვო

ლობიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის პროცესში. კერძოდ, პოსტსაბჭოთა საქართველოში მიმდინარე პროცესებში, უმნიშვნელოვანესი როლი ითამაშა საბჭოთა კავშირის პერიოდში, სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის მიერ, კონტრსადაზვერვო მიზნებისათვის გადაბირებულმა აგენტურულმა აპარატმა, რომელმაც როგორც რუსეთის ფედერაციის ისე, სხვა სახელმწიფოების სადაზვერვო აგენტურის სტატუსი მოიპოვა. სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის გამოყენებით მადესტაბილიზირებელი პროცესები განხორციელდა პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სამხედრო, და სამეცნიერო-ტექნიკური მიმართულებებით. სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმმა გარდამავალ პერიოდში მყოფ საქართველოში ფეხი მარტივად მოიკიდა და დღემდე ძირგამომთხრელი საქმიანობით საფრთხეს უქმნის სახელმწიფოს ეროვნულ უსაფრთხოებას.

მესამე თავის მეოთხე ქვეთავი დაეთმო ემპირიული კვლევას. კერძოდ, ნახევრად სტრუქტურირებული ჩაღრმავებული ინტერვიუს ფორმატში საკუთარი პრაქტიკული და მეცნიერული გამოცდილების გათვალისწინებით შეირჩნენ რესპოდენტები.

ინტერვიუს ფორმატში რესპოდენტებს განემარტათ ინტერვიუს ფორმატის შესახებ, მათ გაეცნოთ საკვლევი თემატიკა და წარედგინათ ქვემოთ წარმოდგენილი სიღრმისეული ინტერვიუს კითხვარი:

1. რაში მდგომარეობს ლობიზმის არსი და რა კავშირი აქვს მას სადაზვერვო საქმიანობასთან ?
2. რა ძირითადი მახასიათებლებით ხასიათდება სადაზვერვო ლობიზმი და რა პრევენციის მექანიზმები არსებობს მისი ნეიტრალიზაციისათვის ?
3. რა ვითარება იყო ამ მხრივ საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში და რა პარალელები შეიძლება გავავლოთ პოსტსაბჭოთა საქართველოსთან ?
4. სადაზვერვო ლობიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის მიმართულებით რა ნაკლოვანებები არსებობს საქართველოს თანამედროვე სპეცსამსახურების საქმიანობაში ?

სიდრმისეული ინტერვიუს შედეგების ანალიზით შეიძლება ითქვას, რომ გამოკითხვის ყველა ობიექტი სადაზვერვო ლობიზმს აღიქვამს თანამედროვე ტიპის საფრთხედ, რომელიც შეუსწავლელია ქართული სამეცნიერო წრეებისთვის. მათი მოსაზრებით სადაზვერვო ლობიზმის კუთხით ცნობიერების დაბალი დონე ფიქსირდება სპეცსამსახურებში, რასაც განათლების პრობლემამდე მივყავართ. ექსპერტები მიიჩნევენ, რომ სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმთან დაკავშირებული პრაქტიკული საქმიანობა ძირგამომთხრელი შედეგებით გამოირჩევა ეროვნული უსაფრთხოებისადმი და უნდა დაექვემდებაროს შესწავლას, ხოლო ოპერატიულ - ანალიტიკური გზებით მიღებულ შედეგებზე დაყრდნობით სახელმწიფომ უნდა განახორციელოს სათანადო ზომები.

დასკვნა

წინამდებარე ნაშრომის ანალიზის შედეგად შეიძლება დავასკვნათ შემდეგი, რომ კვლევის პროცესში ამომწურავად გაეცა პასუხები საკვლევ შეკითხვებს, ამრიგად შეიძლება ითქვას, რომ სადაზვერვო ლობიზმი ეროვნული უსაფრთხოების სისტემის მნიშვნელოვანი გამოწვევა, რომელსაც მზვერავი სახელმწიფოსთვის გააჩნია დადებითი ეფექტი, ხოლო სამიზნე სახელმწიფოს ეროვნული უსაფრთხოების სისტემისთვის დამაზიანებელი ზეგავლენა. საუკუნეების განმავლობაში ბრძოლის ეს მეთოდოლოგია იხვეწებოდა და დღეის მდგომარეობით გამოირჩევა კომპლექსურობით, რომელთან გამკლავება სპეცსამსახურების ერთ-ერთი ამოცანაა.

გლობალიზაციის ეპოქაში სადაზვერვო ლობიზმის უარყოფითი ზეგავლენისგან არცერთი სახელმწიფო არაა დაცული, მისი თავიდან არიდება შეუძლებელია. თუმცა, არსებობს სადაზვერვო ლობიზმის დაბალანსების სხვადასხვა (საკანონმდებლო, კონტრსადაზვერვო, ოპერატიული, შემეცნებითი) მეთოდი, რომლითაც შესაძლებელია ეროვნული ინტერესების დაზიანების რისკების მინიმუმამდე დაყვანა.

კვლევის პროცესში გამართლდა მოლოდინი, რომ საერთაშორისო ურთიერთობებში ჩართული ყველა სუბიექტი / სახელმწიფო საკუთარი თვითგადარჩენისა და თვითდამკვიდრებისთვის ილტვის ძალაუფლების დომინაციისკენ ისე, როგორც ამას აღიარებს პოლიტიკური რეალიზმის თეორია. ძალაუფლებისკენ სწრაფვის პროცესში უმნიშვნელოვანეს როლს თამაშობს სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო საქმიანობა, რომლის საფარქვეშ აქტიურად გამოიყენება ლობიზმი.

კვლევის პროცესმა დაადასტურა საკვლევი თემის ჰიპოთეზა, მასზე, რომ არ აქვს მნიშვნელობა საერთაშორისო ურთიერთობების სუბიექტები არიან სტრატეგიულ პარტნიორულ ურთიერთობაში თუ არიან ოპონენტები, ისინი თვითდამკვიდრებისთვის ერთმანეთის წინააღმდეგ იყენებენ სადაზვერვო საქმიანობას. რბილი ძალის პოლიტიკის პირობებში კი, მოხდა სადაზვერვო და ლობისტური საქმიანობის სინთეზი. აღნიშნული მეთოდოლოგიის გამოყენებით მზვერავ სახელმწიფოს ეძლევა შესაძლებლობა ქმედითუუნარო გახადოს სამიზნე სახელმწიფოს ეროვნული უსაფრთხოების სისტემა, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში სადაზვერვო ლობიზმის გამოყენება კონსტიტუციური წყობილების ძალადობრივი გზით დამხობის შესაძლებლობას იძლევა.

ინფორმაცია ნაშრომის აპრობაციის შესახებ

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის საგამოცდო კომისიაში დაცული იქნა სამი კოლოკვიუმი და ერთი თემატური სემინარი.

სამი კოლოკვიუმი (თითოეული არის სადისერტაციო ნაშრომის ნაწილი)

1. კოლოკვიუმი N1 – „ლობიზმის როლი სადაზვერვო საქმიანობაში“
2. კოლოკვიუმი N2 – „სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმი და მისი მახასიათებლები“
3. კოლოკვიუმი N3 – „სადაზვერვო ხასიათის ლობიზმის კუთხით არსებული საფრთხეები და გამოწვევები საქართველოსთან მიმართებაში“

თემატური სემინარი (ემდგნება დარგის / ქვედარგის აქტუალურ საკითხს და იგი არ წარმოადგენს სადისერტაციო ნაშრომის ნაწილს)

„პროპაგანდის როლი საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაში“

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი შინაარსი გამოქვეყნებულია

შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. დავით კუხალაშვილი, თენგიზ ენდელაძე, დავით ლელაძე, ოთარ სომხიშვილი კონსტანტინე კუხალაშვილი, „ინფორმაციული ომისა და ლობიზმის, სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო საქმიანობის ასპექტები“, საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“ თბილისი 2021, UDC (უაკ) 355. 40 (469.22) კ-991, ISBN 978-9941-8-3386-1
2. დავით კუხალაშვილი, თეიმურაზ კუნჭულია, ოთარ სომხიშვილი, მიხეილ თამარაშვილი, კონსტანტინე კუხალაშვილი, „რისკისა და უბედური შემთხვევების ხელშემწყობი ფაქტორები“ საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური

უნივერსიტეტი“ თბილისი 2021, UDC (უაკ) 331. 45 (469.22) კ-992, ISBN 978-9941-8-3497-4

3. დავით კუხალაშვილი, ოთარ სომხიშვილი, მიხეილ თამარაშვილი, კონსტანტინე კუხალაშვილი, „სამუშაო სივრცესა და ადგილზე უსაფრთხო შრომის განმაპირობებელი ინდივიდუალური დაცვის საშუალებები“ , ეროვნული და კორპორაციული უსაფრთხოების სასწავლო -კვლევითი ცენტრი, თბილისი 2022 , UDC უაკ: 331.45 ს-669, ISBN 978-9941-8-5023-3
4. ოთარ სომხიშვილი, „ლობიზმის როლი სადაზვერვო საქმიანობაში“, ეროვნული და კორპორაციული უსაფრთხოება, შრომების კრებული N3, UDC (უაკ) 351.86+351.746 ე-811 ISSN 2449-3071, წელი 2019, https://iverieli.nplg.gov.ge/bitstream/1234/319695/1/Erovnuli_Da_Korporaciuli_Usafrtxoeba_2019_N3.pdf
5. დავით კუხალაშვილი, ოთარ სომხიშვილი, ელისო ბუბაშვილი, ნინო ენუქიძე, „სამუშაო სივრცეში / ადგილზე საფრთხეების ფიზიკური ფაქტორების განსაზღვრა (სს ტუბერკულოზისა და ფილტვის დაავადებათა ეროვნული ცენტრის მაგალითზე)“, სამეცნიერო ჟურნალი „ხელისუფლება და საზოგადოება (ისტორია, თეორია, პრაქტიკა)“, №3 (55), წელი 2020 “, ISSN 1512-374X, <http://www.odageorgia.ge/downloads/55-2020.pdf>
6. Otari Somkhishvili „Theoretical-Methodological aspects of intelligence activity and lobbying“, Association for Science, Georgian Scientists, Vol. 4, Issue 5, წელი 2022, <https://journals.4science.ge/index.php/GS/article/view/1335>

სამეცნიერო კონფერენცია:

1. დავით კუხალაშვილი, ოთარ სომხიშვილი, კონსტანტინე კუხალაშვილი „საერთაშორისო სანქციებისა და ლობიზმის სადაზვერვო ხასიათი“, შრომათა კრებული: „საქართველო - ირანის პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობებისადმი მიძღვნილი მეექვსე საერთაშორისო

სამეცნიერო კონფერენციის შრომები“, წელი 2022, ISBN: 978-9941-8-3292-5,
<https://iverieli.nplg.gov.ge/handle/1234/337636>

2. ოთარ სომხიშვილი, “ტერორიზმის სადაზვერვო ხასიათი კავკასიის რეგიონში”, სამეცნიერო კონფერენცია ეროვნული და კორპორაციული უსაფრთხოება, შრომათა კრებული: UDC (უაკ) 351.86+351.746 ე-811, ISSN 2449-3071, 2023 წელი
<https://ciu.edu.ge/news/index/samecniero-konferencia-1-2-3>
3. ოთარ სომხიშვილი, „ტრანსნაციონალური კრიმინალის როლი სადაზვერვო საქმიანობაში“, სამეცნიერო კონფერენცია ეროვნულ და საერთაშორისო უსაფრთხოება, შრომათა კრებული: ISSN 2449-3074, UDK (უაკ) 351.86+351.746 ე-818, 2023 წელი <https://ciu.edu.ge/news/index/samecniero-konferencia-erovnul-dasaerTaSoriso-usafrTxoebaze>
4. OTAR SOMKHISHVILI, „THE IMPACT OF INTELLIGENCE LOBBYING ON INTERNATIONAL POLITICAL SECURITY“, ИННОВАЦИИ В НАУЦЕ: СУЧАСНИЙ ВИМІР, УДК 001.895(082) I-66, 2024,
<https://drive.google.com/drive/folders/1IqzmURETNUw3L1qyTxPywFmA3xoAqc?usp=sharing>

Caucasus International University
Faculty of Social and Human Sciences

Right of Authorship

Otar Somkhishvili

The Role of Lobbying in Intelligence Activities

Research Supervisor: Davit Kukhalashvili, Doctor of History, Doctor of Professional Safety, Associate Professor of Caucasus International University

The synopsis of the dissertation is submitted for the
Doctor of Political Sciences degree

Tbilisi, 041, Georgia

2024

Research Supervisor:

Davit Kukhalashvili - Doctor of History, Doctor of Professional Safety, Associate Professor of Caucasus International University.

Official Reviewers:

Tamar Kiknadze – Doctor of Political Sciences, Professor at the Georgian Technical University.

Noshrevan Okropiridze - Doctor of International Relations, Professor of Technical University of Georgia.

Official Experts:

Levan Nikoleishvili - Professor, Doctor of Political Science.

Maia Kapanadze - Doctor of Historical Sciences. Associate Professor of Caucasus International University.

The thesis is defended on December 18, 2024 at 3:00 PM, with the Dissertation Board of Caucasus International University Faculty of Social and Human Sciences.

Address: 0141, Chargali Str., CIU, Building 1, Room 305.

The full version of dissertation is available at the library of the Caucasus International University.

Secretary of the Dissertation board:

Ketevan Shoshiashvili - Doctor of History, Associate Professor of Caucasus International University.

Annotation

The use of intelligence lobbying in relations between states is one of the important issues that needs scientific study. Despite the strategic cooperation, the states constantly use intelligence activities against each other to de-escalate challenges and threats, which served and serve to protect and develop national security.

The paper defines the directions of intelligence activities and the vulnerable groups that are the target of intelligence activities. The analysis of current events shows the compatibility of lobbying with the directions of intelligence activities. The paper presents the damaging influence of intelligence lobbying on the national security of the state as practical examples. The analysis of the interview conducted with experts confirms the importance of studying intelligence lobbying, which makes the research question very relevant.

The dissertation discusses the dangers and challenges of intelligence-based lobbying, which was and continues to be permanent in relation to Georgia. Also, the political and economic processes of the Democratic Republic of Georgia (1918-1921) are reviewed, in the course of which the lobbying of intelligence interests by foreign states played an important role. Along with this, in terms of the parallelism of the events, the methodologies of intelligence influence used by foreign states on the Democratic Republic of Georgia (1918-1921) and post-Soviet Georgia are evaluated. The use of the mentioned methodologies against Georgia could not have been successful if it were not for the problems in the Georgian special services. Accordingly, in the concluding part of the paper, the deficiencies and challenges in the intelligence lobbying direction of the special services of Georgia are presented in an argumentative manner.

The final part presents the results of the research, the analysis of which determines the classifier. Through it, it is possible to identify and predict the threats and challenges facing Georgia. In order to avoid/minimize risks, recommendations are

defined in the classifier, which makes it possible at a practical level. The classifier, which was compiled as a result of the present research, is a novelty for the Georgian scientific space. The work, with its theoretical and practical value, contributes to the process of ensuring the national security of Georgia.

Information on the approval of the research

Three colloquiums and one Thematic Seminar were defended at the Examination Commission of the Faculty of Social Sciences and Humanities of the Caucasus International University. The three colloquiums (each constituting a part of the dissertation) are as follows:

- Colloquium N1 – “The Role of Lobbying in Intelligence Activities”
- Colloquium N2 – “Intelligence Lobbying and Its Characteristics”
- Colloquium N3 – “Threats and Challenges of Intelligence Lobbying in Relation to Georgia”

Thematic seminar (dedicated to a current issue in the field/subfield and not part of the dissertation topic)

"The Role of Propaganda in Shaping Public Opinion"

The main content of the dissertation has been published in the following publications:

1. David Kukhalashvili, Tengiz Endeladze, David Leladze, Otar Somkishvili Konstantine Kukhalashvili, “Aspects of Information Warfare and Lobbying, Intelligence and Counterintelligence Activities”, Publishing House “Technical University” Tbilisi 2021, UDC (UAK) 355. 40 (469.22) K-991, ISBN 978-9941-8-3386-1;
2. David Kukhalashvili, Teimuraz Kunchulia, Otar Somkishvili, Mikheil Tamarashvili, Konstantine Kukhalashvili, “Factors Contributing to Risk and Accidents” Publishing

House “Technical University” Tbilisi 2021, UDC (UAK) 331. 45 (469.22) K-992, ISBN 978-9941-8-3497-4

3. David Kukhalashvili, Otar Somkhashvili, Mikheil Tamarashvili, Konstantine Kukhalashvili, “Individual Protective Equipment Ensuring Safe Work in the Workplace and on the Site”, National and Corporate Security Training and Research Center, Tbilisi 2022, UDC UAC: 331.45 S-669, ISBN 978-9941-8-5023-3
4. Otar Somkhashvili, “The Role of Lobbying in Intelligence Activities”, National and Corporate Security, Collection of Works N3, UDC (UAC) 351.86+351.746 E-811 ISSN-2449-3071, Year:2019;
https://iverieli.nplg.gov.ge/bitstream/1234/319695/1/Erovnuli_Da_Korporaciuli_Usaf_rtxoeba_2019_N3.pdf
5. Davit Kukhalashvili, Otar Somkhashvili, Eliso Bubashvili, Nino Enukidze, “Determination of Physical Factors of Hazards in the Workplace / On-Site (On the Example of the National Center for Tuberculosis and Lung Diseases of Georgia)”, Scientific Journal “Government and Society (History, Theory, Practice)”, №3 (55), Year 2020 “, ISSN 1512-374X, <http://www.odageorgia.ge/downloads/55-2020.pdf>
6. Otari Somkhashvili “Theoretical-Methodological aspects of intelligence activity and lobbying”, Association for Science, Georgian Scientists, Vol. 4, Issue 5, Year 2022, <https://journals.4science.ge/index.php/GS/article/view/1335>

International Scientific Conferences:

1. David Kukhalashvili, Otar Somkhashvili, Konstantine Kukhalashvili “The Intelligence Character of International Sanctions and Lobbying”, Collection of Works: “Proceedings of the Sixth International Scientific Conference on Political, Economic and Cultural Relations between Georgia and Iran”, Year 2022, ISBN: 978-9941-8-3292-5, <https://iverieli.nplg.gov.ge/handle/1234/337636>

2. Otar Somkhishvili, "The Intelligence Character of Terrorism in the Caucasus Region", Scientific Conference on National and Corporate Security, Collection of Works: UDC (UAC) 351.86+351.746 E-811, ISSN 2449-3071, Year 2023
<https://ciu.edu.ge/news/index/samekniero-konferencia-1-2-3>
3. Otar Somkhishvili, "The Role of Transnational Crime in Intelligence Activities", Scientific Conference on National and International Security, Proceedings: ISSN 2449-3074, UDK (UAK) 351.86+351.746 E-818, 2023
<https://ciu.edu.ge/news/index/samekniero-konferencia-erovnul-da-saerTaSoriso-usafrTxoebaze>
4. OTAR SOMKHISHVILI, "THE IMPACT OF INTELLIGENCE LOBBYING ON INTERNATIONAL POLITICAL SECURITY", ІННОВАЦІЇ В НАУЦІ: СУЧАСНИЙ ВИМІР, УДК-001.895(082), I-66, 2024
<https://drive.google.com/drive/folders/1IqzzmURETNUw3L1qyTxPywFmA3xoAqc?usp=sharing>